

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov: **Dostupnosť obsahu a mediálnych služieb: transferové stratégie v modalitách pre senzoricky znevýhodnené publikum**

Autorka: **Mgr. Emília Perez, PhD.**

Oponentka: **doc. Mgr. et Mgr. Adriána Koželová, PhD.**

1. Náročnosť spracovania riešenej problematiky práce.

Predložená habilitačná práca Mgr. E. Perez, PhD. je významnou štúdiou v rámci translatologického výskumu, a to konkrétne s vymedzením na audiovizuálny preklad. Otázky spojené s problematikou prekladu, ktorý je určený senzoricky znevýhodneným recipientom, sú frekventované, no odpovede často absentujú. Preto je podobne zameraný výskum, a to najmä v domácej translatológii, žiaduci a vítaný. Bádanie a vývoj v tejto oblasti determinujú viaceré faktory kultúrneho, spoločenského či technologického charakteru, ktoré sa spolupodieľajú na kvantite a kvalite vysielacieho materiálu. Kultúrne vyspelej spoločnosti by preto malo záležať na tom, aby poskytla senzoricky znevýhodnenému recipientovi primerané a dostatočne kvalitné mediálne služby. Venovať sa danej téme je nielen potrebné, ale aj humánne. Habilitantka výberom témy prispieva nielen k budovaniu teoretického zázemia audiovizuálneho prekladu, ale poukazuje aj na slabiny legislatívy, či konkrétnych mediálnych výstupov. Jej východisková situácia pritom nie je jednoduchá, keďže ide o tému, ktorá nestojí v centre pozornosti translatologických výskumov. Habilitačná práca je preto *de facto* priekopníckou a novátorskou a v budúcom translatologickom bádání sa veľmi pravdepodobne stane podnetom pre ďalší výskum transferových stratégií v modalitách pre senzoricky znevýhodnených recipientov.

2. Posúdenie úrovne spracovania práce.

Habilitačná práca prezentuje výsledky dlhodobého výskumu. Ako autorka sama uvádza, charakter témy umožňuje uplatňovať viaceré prístupy (kulturologický, praxeologický či sociologický), habilitantka sa však zameriava na sprístupňovanie mediálneho obsahu senzoricky znevýhodneným recipientom predovšetkým z translatologického hľadiska, pričom je to aj jedným z cieľov jej práce. Jej ambíciou je poukázať na význam audiovizuálneho prekladu v rámci translatológie, posilniť jeho postavenie, zvýšiť záujem o tento typ prekladu, ako aj upriamiť naň pozornosť v rámci akademickej debaty i samotného výskumu. Habilitantka predstavuje základné teoretické východiská prekladateľskej a mediálnej praxe prameniace v zahraničnom výskume a súbežne aj v kontexte domáceho myslenia o audiovizuálnom

preklade. Tento exkurz odhaľuje tendencie, ktoré preferujú zahraničné translatologické prístupy: ide v podstate o „bezbariérovú“ prístupnosť zohľadňujúcu nielen diagnózu, stupeň a rozsah postihnutia zraku a sluchu, ale zahŕňa aj kognitívne znevýhodnenia alebo vek publika (starší a detskí diváci). Tieto trendy potvrdzujú tendenciu chápať mediálnu dostupnosť ako samostatnú disciplínu, ktorá sa vyvinula práve z audiovizuálneho prekladu. Dané tendencie habilitantka konfrontuje s domácou translatológiou. Konštatuje, že v našom prostredí sa aplikuje hlavne intralingválny a intersemiotický prístup. Upozorňuje aj na terminologickú rozkolísanosť, čo rovnako podáva obraz o stave výskumu audiovizuálneho prekladu u nás.

3. Prínos a úroveň výsledkov práce.

Ťažisko práce tvoria kapitoly venované titulkovaniu pre sluchovo znevýhodnených recipientov a tvorbe audiokomentára pre zrakovu znevýhodnených recipientov. Habilitantka v týchto kapitolách precízne zaraďuje jednotlivé typy prekladu určené obom skupinám sensoricky znevýhodnených recipientov a navrhuje, akým spôsobom je vhodné zabezpečiť transfer kľúčových významov za podmienky zachovania plynulej a bezproblémovej recepcie diel. Poukazuje pritom už na konkrétne problémy, ktoré sa počas realizácie týchto transferov môžu vyskytnúť. Svoje zistenia a návrhy zároveň veľmi trpezlivo konfrontuje s legislatívnymi materiálmi, ktoré danú problematiku ošetrujú a regulujú, čo je dôkazom, že cieľom habilitantky nie je len teoretizovanie. Jej úsilie o praktický prínos a o skvalitnenie transferu mediálnych obsahov robí z jej práce hodnotnú a kompaktnú publikáciu s praktickými translatologickými postupmi. Zároveň odhaľuje vážnosť legislatívnych dokumentov, ktoré sa zameriavajú viac na kvantifikačné kritériá a menej sa vyjadrujú ku kvalite sprístupňovaného obsahu. Habilitantka pritom nadväzuje na vlastný predchádzajúci výskum a na štandardy iných európskych krajín (konštatuje, že za nimi zaostávame) a berie ich ako referenčný rámec pre vlastné návrhy. Uvedené dve kapitoly sú komplexným a konzistentným kompendiom pre adekvátne a funkčné sprístupnenie mediálnych obsahov sensoricky znevýhodnenému publiku. Nasleduje štatistické mapovanie dodržiavania kvót, ktoré nariaďuje zákon a porovnanie ich dodržiavania medzi vysielateľmi. Sledované obdobie je v rozmedzí rokov 2016-2019, čo možno považovať za dostatočne výpovednú vysielaciu etapu, pričom porovnávanými subjektmi sú verejnoprávna televízia a jej dva programy a dve súkromné televízie. Za obzvlášť prínosnú časť považujem minucióznu analýzu výstupov v podobe titulkov a audiokomentárov k vybraným televíznym reláciám. Výber je pestrý, habilitantka sa usiluje o horizontálny aj vertikálny výber v zmysle rôznorodosti žánrov a vekového diapazónu recipientov, hoci je výber zároveň obmedzený samotnými vysielateľmi, keďže udáva, že audiokomentáre absentujú napr. pri zábavných

reláciách či súťažiach. Z výsledkov autorkinej analýzy vyplýva aj to, že potreby sensoricky znevýhodnených recipientov sú rozdielne a nie je možné uplatňovať zhodné princípy v prístupoch k titulkovaniu a k tvorbe audiokomentárov. Intenzitu predkladanej sondy znásobuje zahrnutie príjemcov, ktorých podnety upozorňujú na problematické aspekty výstupov pre sensoricky znevýhodnených recipientov.

Spracovaním tejto náročnej a heterogénnej problematiky prispieva E. Perez k jej homogenizácii a tému obohacuje o pragmatický aspekt. Prínos autorky je nespochybniteľný a otvára možnosti ďalšej diskusie, ktorá sa aj zásluhou predkladanej práce môže stať koordinovanejšou.

4. Posúdenie formálnej stránky práce.

Po formálnej stránke spĺňa habilitačná práca platné normy a rešpektuje narábanie s bibliografickými zdrojmi. Vedecký štýl je nielen kultivovaný, ale vďaka svojej práci prispieva E. Perez k ustáľovaniu terminológie vzťahujúcej sa na pertraktovanú problematiku. Grafická vizualizácia a tabuľky sú prehľadné a náležite doplnené o komentáre.

5. Záver

Habilitantka prejavila vysoký stupeň orientácie v téme, erudíciu a potrebné kritické myslenie, ale aj empatický prístup – a to zvlášť tam, kde je pri hodnotení kvality celého procesu tvorby a sprístupnenia mediálnych obsahov nevyhnutné brať do úvahy recepčnú zložku (teda koncového recipienta so sensorickým a kognitívnym znevýhodnením) celého procesu tvorby a sprístupnenia mediálnych obsahov. Vedecké zistenia autorky sú relevantné a zásadne prispievajú k výskumu myslenia o audiovizuálnom preklade na Slovensku. Nemenej dôležitým aspektom predkladanej habilitačnej práce je aj aplikačná prax a práve tento element by som chcela zdôrazniť. E. Perez predkladá vyváženú prácu, ktorá je prínosom po teoretickej aj po praktickej stránke, no ako som naznačila vyššie, nemožno si nevšimnúť aj jej humánny rozmer. Aj vďaka E. Perez prispieva translitológia k upriamaniu pozornosti na potreby zvyšovania kvality poskytovaných mediálnych služieb sensoricky znevýhodnenému publiku.

6. Podnet na diskusiu.

1. Ako problematická sa javí interpretácia, či skôr nadinterpretácia, ktorá môže negatívne ovplyvniť recepčné možnosti príjemcu (napr. Vercauteren, str. 57 v habilitačnej práci). V prípade detského sensoricky znevýhodneného recipienta sa však odporúča diferencovaný prístup a – naopak – odporúča sa aplikovať

anticipačné techniky a pri tvorbe audiokomentárov alebo titulkov pomôcť detskému príjemcovi pochopiť významy, ktoré mu nemusia byť jasné. Môžete tento príklad dobrej praxe potvrdiť aj u nás?

Predložená habilitačná práca **Dostupnosť obsahu a mediálnych služieb: transferové stratégie v modalitách pre senzoricky znevýhodnené publikum** spĺňa požiadavky kladené na tento typ prác. Na základe posúdenia navrhujem, aby bola súčasťou habilitačného konania Mgr. Emílie Perez, PhD. a súhlasím, aby bol po úspešnom habilitačnom konaní habilitantke udelený vedecko-pedagogický titul „docent“ (doc.) v odbore habilitačného konania: prekladateľstvo a tlmočníctvo.

V Prešove 23. augusta 2021

doc. Mgr. et Mgr. Adriána Koželová, PhD.